

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Ollila, Riitta

Title: KKO 2022:1 Sananvapaus on kaikille sama kaikissa medioissa

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Edita Publishing, 2022

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Ollila, R. (2022). KKO 2022:1 Sananvapaus on kaikille sama kaikissa medioissa. Edilex, 24.1.2022.
<https://www.edilex.fi/uutiset/73821>

Avoin

Tätä uutista voi jakaa vapaasti. Muistathan mainita lähteen edilex.fi.

Uutinen kuuluu aihealueisiin

Yritystoiminta <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Yritystoiminta/uutiset>>

,
Rikos- ja prosessioikeus <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Rikos- ja prosessioikeus/uutiset>>

24.1.2022 11.50

Vierashuoneessa OTT Riitta Ollila: KKO 2022:1 Sananvapaus on kaikille sama kaikissa medioissa

Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 2022:1 nostaa sosiaalisen median viestinnän samaan asemaan journalistisen julkaisutoiminnan kanssa. Rikoslain kunnianloukkauksen toteutumista, vallankäyttäjiä koskevaa poikkeusta ja asioiden yleistä mielenkiintoa koskevia edellytyksiä arvioidaan sosiaalisessa mediassa samoin perustein kuin sananvapauslain (2003/460) tarkoittamassa toimitetussa mediassa. Ennakkopäätöksessä ei myöskään ole otettu kantaa toimitustyöhön, vaan sananvapauden käyttöä eri medioissa on arvioitu rikoslain 24 luvun 9 §:n kunnianloukkauksen toteutumisen politiikassa tai siihen rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja yleistä mielenkiintoa herättävän aiheen kannalta.

Toimittajan sananvapauden suoja on EIT:n käytännössä arvioitu laaja-alaiseksi yleistä mielenkiintoa koskevien asioiden uutisoinnissa yleisölle. EIT:n käytännössä sananvapautta on arvioitu yksittäisen toimittajan tai median oikeutena eikä toimitustyön toteutusta tai johtamista mediaorganisaatiossa ole tässä yhteydessä yleensä arvioitu. EIT:n käytännössä yleinen kiinnostavuus on koskenut laajasti yhteiskunnassa mielenkiintoa tai huolta herättäviä aiheita niin, että ulkopuolelle on rajautunut lähinnä toisen henkilön yksityiselämään tunkeutuva tiedottaminen, jossa keskeinen tarkoitus on yleisön uteliaisuuden tyydyttäminen

Toimittajan ja tavallisen ihmisen sananvapaus eroaa siinä, että toimittaja osaa yleensä valita sanansa, kun hän kirjoittaa mediaan, jossa toimitustyötä johdetaan ja valvotaan sananvapauslain tarkoittamalla tavalla. Jos A olisi tarjonnut B:han kohdistuvia loukkaavia kommentteja sisältävää artikkelia toimitustyön johtamista ja valvontaa harjoittavaan mediaan, sitä tuskin olisi julkaistu ainakaan sellaisenaan. Toimittajat voivat myös julkaista blogeja ja käyttää sosiaalisen median ohjelmia julkaisualustoina, joissa ei ole toimitustyön johtamista. Sosiaalisessa mediassa tyyli on

yleensä tiiviimpää ja iskevämpää kuin lehtiartikkeleissa. Tällöin he ovat yksin vastuussa julkaisun sisällöstä.

Rovaniemen hovioikeus <<https://www.edilex.fi/uutiset/65806>> oli arvioinut, että A ei ollut esittänyt B:hen kohdistuvaa arvostelua toimittajan työssä. Korkein oikeus oli katsonut, että toimiminen toimittajana, tietokirjailijana tai tavallisena ihmisenä ei ollut ratkaisevaa. EIT:n käytännössä journalistisen tarkoituksen sananvapaussuojaa on tulkittu siten, että toimittaja vilpittömässä mielessä eettisten vaatimusten mukaisesti esittää yleisölle tietoja ja mielipiteitä yleistä mielenkiintoa koskevista asioista. Toimittajan sananvapaus yksityisissä keskusteluissa rinnastuu tavallisen ihmisen sananvapauteen. Toisaalta toimittajan yksityisessä keskustelussa saamasta vihjeestä voi myöhemmin tulla tietolähde tai jutun aihe.

Tavallisilla ihmisillä on avoin pääsy internetin viestintään ja sosiaalisen median julkaisualustoihin, joissa ei ole sisällön ennakkovalvontaa. Tämä antaa mahdollisuudet monenlaiselle viestinnälle; sekä poliittiselle ja yhteiskunnalliselle keskustelulle että verkkokiusaamiseen, valeprofiilien käyttöön, kostopornoon ja trollaukseen. Yhteiskunnallisen keskustelun ja häiriökäyttäytymisen väliin jää alue, jonka osalta on arvioitava, onko kyse yleistä mielenkiintoa koskevista asioista. EIT on soveltanut ihmisoikeussopimuksen **8** <<https://www.edilex.fi/valtiosopimukset/19900019#sops19900019O1A8>> ja **10** <<https://www.edilex.fi/valtiosopimukset/19900019#sops19900019O1A10>> artikloita internetin välityksellä tapahtuneeseen viestintään ja todennut, että internetillä on merkittävä rooli tiedonvälityksessä. Samalla se aiheuttaa perinteisiä tiedotusvälineitä suuremman riskin erityisesti yksityisyyden suojalle (**KKO** <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkopaatokset/20220001>> 28-kohta).

2010-luvun alusta alkaen toimittajiin kohdistuneet kunnianloukkaussyytteet ovat vähentyneet, mutta tavallisia ihmisiä on ruvettu tuomitsemaan internetissä tapahtuneista kunnianloukkauksista jopa vankeusrangaistuksiin.

[1] <https://mail.google.com/mail/u/o/d/ALGkdoy9mAvyB1qlagVhWwGSta-JGqokmln5l-cWyIQ9Bc_EPPOh/#m_6624127407169294269_ftn1>

Kyse on usein ollut karkeasta kielenkäytöstä, joka ei välttämättä ole liittynyt mihinkään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kun kyse on ollut toiminnasta sosiaalisessa mediassa rajoitetulle yleisölle, oikeuskäytännössä on arvioitu, että kyse on yksityishenkilöiden välisestä viestinnästä. Kyse ei ole ollut poliittisen toimijan arvostelusta, jos se ei käy viestistä nimenomaisesti ilmi.

Korkeimman oikeuden mukaan käytetyistä ilmaisuista ihmisoikeustuomioistuimien on oikeuskäytännössään katsonut, että ilmaisut ”fasisti”, ”neo-fasisti”, ”natsi”, ”kaappinatsi”, ”kommunisti” tai ”idiootti” eivät automaattisesti oikeuta tuomiota kunnianloukkauksesta niihin liittyvän leimaavuuden perusteella, vaan tietyissä olosuhteissa ilmaistuna ilmaisun kohteen provokatiivisen esiintymisen tai ääri liikkeeseen kuulumisen vuoksi niitä voidaan pitää hyväksyttävänä kritiikkinä ja arvoarvostelmina (11-kohta). Saksan perustuslakituomioistuimien on 11.11.2021 tuomiossaan vastaavasti todennut, että siviilioikeudellinen tuomio tunnetun laulajan kutumisesta antisemiitiksi rikkoi valittajan sananvapautta.

[2] <https://mail.google.com/mail/u/o/d/ALGkdoy9mAvyB1qlagVhWwGSta-JGqokmln5l-cWyIQ9Bc_EPPOh/#m_6624127407169294269_ftn2>

Korkein oikeus katsoo, että ilmaisut, joissa toista henkilöä kutsutaan rasistiksi, natsiksi ja natsipelleksi, ovat ainakin yksittäin arvioituina toista halventavia ja täyttävät tältä osin **rikoslain 24 luvun 9 §** <<https://www.edilex.fi/lainsaadanto/18890039001#L24P9>>:n 1 momentin 2 kohdan tarkoittaman toisen halventamisen (21-kohta). Jos henkilö on itse käyttänyt vastaavia ilmaisuja, hänen on varauduttava siihen, että häneen voidaan kohdistaa samoja ilmaisuja.

KKO on EIT:n käytännön ja oman aikaisemman

KKO 2018:51 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20180051>> päätöksen perusteella arvioinut, että säännöksessä tarkoitettu poliittiseen tai siihen rinnastettavaan julkiseen toimintaan kohdistuva arvostelu voidaan esittää sosiaalisessa mediassa. Rajoitussäännöksen sananmuoto on

esittämistavan ja -välineen sekä kannanoton esittäjän suhteen avoin. Tämä on KKO:n ennakkopäätöksen keskeinen viesti lain soveltamisen kannalta jatkossa. Poliittiseen tai muuhun julkiseen toimintaan kohdistuvaa arvostelua on arvioitava samoin perustein riippumatta siitä, onko esittäjä toimittaja tai tavallinen ihminen. Tämän lisäksi poliittiseen toimintaan itse osallistuvat tai pyrkivät käyttävät sosiaalista mediaa poliittiseen viestintään.

Suomen oikeuskäytännössä vallankäyttäjäksi kunnianloukkauksen tulkinnassa on aikaisemmin arvioitu valtakunnallisen tason poliittisia päättäjiä tai muita toimijoita.

KKO 2002:55 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20020055>> ja

2005:82 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkopaatokset/20050082>>-tapauksissa vallankäyttäjän lähipiiriin kuuluneen henkilön yksityiselämään ei sovellettu vallankäyttäjää koskevaa poikkeusta.

KKO 2005:82 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20050082>> tapauksista koskevassa langettavassa tuomiossa

Saaristo ja muut v. Suomi 12.10.2010 <<https://www.edilex.fi/uutiset/25500>> EIT katsoi, että KKO:n enemmistö ei riittävästi painottanut asianomistajan tehtävien poliittista luonnetta.

Vallankäyttäjien lähipiiriin kuuluneiden toimijoiden poliittista luonnetta tai paikallisen tason toimijoiden toimintaa ei ole aina arvioitu vallankäytön kannalta.

[3] <https://mail.google.com/mail/u/o/d/ALGkdOy9mAvyB1qlagVhWwGSta-JGqokmln5l-cWyIQ9Bc_EPPOh/#m_6624127407169294269_ftn3>

Korkeimman oikeuden mukaan A:n tarkoitus oli osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja käsitellä toimittajiin kohdistuva häirintä yhteiskunnallisena ilmiönä. A:n kirjoitus on kohdistunut B:n poliittisia tarkoitusperiä palvelemaan oletettuun häirintätarkoitukseen, ja sen taustalla on ollut tieto laajemmasta toimittajiin kohdistuvasta häirinnästä. Kirjoituksen pääpaino on ollut B:n menettelyssä eikä hänen henkilökohtaisissa ominaisuuksissaan, vaikka se on sisältänyt yksittäisiä asialliseen keskusteluun kuulumattomia ja sinänsä loukkaavia ilmaisuja.

Loppupäätelmänä Korkein oikeus toteaa, että A:n esittämä kritiikki ei olisi yleistä yhteiskunnallista mielenkiintoa omaavan teemansa osalta edellyttänyt loukkaavien ilmaisujen käyttämistä. Huomioon ottaen kuitenkin erityisesti B:n itse julkisuudessa esittämät yhteiskunnalliset kannanotot, kirjoitusta ei kokonaisuutena arvioituna voida pitää rikoslain

24 luvun 9 §:n 3 momentissa <<http://www.edilex.fi/lainsaadanto/18890039001#L24P9M3>>

tarkoitettulla tavalla selvästi sen ylittävänä, mitä on pidettävä hyväksyttävänä. A:n menettely ei siten täytä kunnianloukkauksen tunnusmerkistöä.

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen merkitys oikeuskäytäntöön ja syyteharkintaan on se, että kunnianloukkauksen toteutumista on arvioitava yhtäläisin perustein toimittajien, tavallisten ihmisten ja muiden toimijoiden osalta. Jos arvostelu kohdistuu poliittiseen toimintaan, muuhun vallankäyttöön tai yleistä mielenkiintoa herättävään yhteiskunnalliseen asiaan, on arvioitava kohdehenkilön toimintaa tässä yhteydessä. Jos kohdehenkilö on itse käyttänyt voimakkaita provosoivia ilmaisuja, hänen on siedettävä vastaavia myös itseensä kohdistuvina. Poliitikassa toimivat henkilöt käyttävät sosiaalista mediaa viestinnässään ja heihin kohdistuu sekä vihapuhetta että myös rikosilmoituksia. Tällöin on otettava huomioon, mikä on asianomistajan oma asema vallankäyttäjänä tai toiminta julkisessa keskustelussa. Sosiaalisen median keskustelut voivat olla puolin ja toisin provosoivia.

Kunnianloukkauksen toteutumista sekä vallankäyttöä ja yleistä mielenkiintoa koskevan rajoituksen toteutumista ei voi arvioida kaavamaisesti yleisen loukkaavuuden perusteella. Tässä tapauksessa ei nimenomaisesti arvioitu vahingon ja kärsimyksen toteutumista asianomistajalle. Toimittajat ovat arvostelleet sitä, että oikeuslaitos ei aina pysty tunnistamaan tilannetta, jossa rikosilmoitus kunnianloukkauksesta on tehty kiusaamistarkoituksessa.

[4] <https://mail.google.com/mail/u/o/d/ALGkdOy9mAvyB1qlagVhWwGSta-JGqokmln5l-cWyIQ9Bc_EPPOh/#m_6624127407169294269_ftn4>

Huoli rikosilmoituksen hiljentämistavoitteesta voi joissain tilanteissa olla aiheellinen. EU:ssa on

käsittelyssä direktiiviin tähtäävä aloite toimittajiin ja oikeuksien puolustajiin kohdistuvasta SLAPP-kanteista (Strategic lawsuits against public participation).

[5] <https://mail.google.com/mail/u/o/d/ALGkdoy9mAvyB1qlagVhWwGSta-JGqokmln5l-cWyIQ9Bc_EPPOh/#m_6624127407169294269_ftn5>

Kunnianloukkauksen tunnusmerkistön toteutumisen edellytys on asianomistajalle aiheutunut vahinko ja kärsimys tai häneen kohdistunut halveksunta. Esimerkiksi

KKO 2013:69 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20130069>> ja

KKO 2013:70 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20130070>> ennakkopäätösten tuomiot käräjä- ja hovioikeudessa ovat perustuneet rikostunnusmerkistön sekä vahingon ja kärsimyksen kaavamaiseen ja muodolliseen tulkintaan.

[6] <https://mail.google.com/mail/u/o/d/ALGkdoy9mAvyB1qlagVhWwGSta-JGqokmln5l-cWyIQ9Bc_EPPOh/#m_6624127407169294269_ftn6>

Jos rikosilmoituksen tekemiseen liittyy muita motiiveja, asianomistajalle aiheutuneen kärsimyksen ja vahingon toteutumista pitää arvioida osana kunnianloukkauksen rikostunnusmerkistön toteutumista. Jos jutun olosuhteista ilmenee, että asianomistajalle ei ole aiheutunut vahinkoa ja kärsimystä, syyte on hylättävä.

[1] <https://mail.google.com/mail/u/o/d/ALGkdoy9mAvyB1qlagVhWwGSta-JGqokmln5l-cWyIQ9Bc_EPPOh/#m_6624127407169294269_ftnref1>

Ollila, Riitta: Vankeutta kunnianloukkauksista, Lakimies 2/2011.

[2] <https://mail.google.com/mail/u/o/d/ALGkdoy9mAvyB1qlagVhWwGSta-JGqokmln5l-cWyIQ9Bc_EPPOh/#m_6624127407169294269_ftnref2>

<https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2021/bvg21-108.html>https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2021/11/rk20211111_1bvr001120.html <<https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2021/bvg21-108.html>https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2021/11/rk20211111_1bvr001120.html>

[3] <https://mail.google.com/mail/u/o/d/ALGkdoy9mAvyB1qlagVhWwGSta-JGqokmln5l-cWyIQ9Bc_EPPOh/#m_6624127407169294269_ftnref3>

Tapauksista Ollila, Riitta: Lex Hymyn uudet tulkinnat – Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisujen merkitys yksityiselämän suojaan, Defensor Legis 3/2011.

[4] <https://mail.google.com/mail/u/o/d/ALGkdoy9mAvyB1qlagVhWwGSta-JGqokmln5l-cWyIQ9Bc_EPPOh/#m_6624127407169294269_ftnref4>

Marttinen, Manu: Vehkoo-tuomio oli ainoa oikea, mutta perusteluista puuttuu oleellinen asia, www.journalisti.fi <<http://www.journalisti.fi>> 18.1.2022.

[5] <https://mail.google.com/mail/u/o/d/ALGkdoy9mAvyB1qlagVhWwGSta-JGqokmln5l-cWyIQ9Bc_EPPOh/#m_6624127407169294269_ftnref5>

c.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13192-EU-action-against-abusive-litigation-SLAPP-targeting-journalists-and-rights-defenders_en <http://c.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13192-EU-action-against-abusive-litigation-SLAPP-targeting-journalists-and-rights-defenders_en>

[6] <https://mail.google.com/mail/u/o/d/ALGkdoy9mAvyB1qlagVhWwGSta-JGqokmln5l-cWyIQ9Bc_EPPOh/#m_6624127407169294269_ftnref6>

Ollila, Riitta: Oikeustapauksia Korkeimmasta oikeudesta –

KKO 2013:69 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20130069>> ja

KKO 2013:70 <<https://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20130070>>, Defensor Legis 6/2013.

Lue myös

- **[Suomen Prosessioikeusyhdistyksen blogi: Olisiko korkeimman oikeuden tullut erikseen arvioida Johanna Vehkoon vahingonkorvausvelvollisuus](https://www.edilex.fi/uutiset/73724)** <<https://www.edilex.fi/uutiset/73724>> (17.1.2022)
- **[KKO kumosi toimittajan tuomion kunnianloukkauksesta](https://www.edilex.fi/uutiset/73631)** <<https://www.edilex.fi/uutiset/73631>> (11.1.2022)

Vierashuonekirjoitukset eivät ole Edilex-toimituksen kannanottoja asioihin.

Kirjoita Edilexiin <<https://www.edilex.fi/lakikirjasto>>

- Mikäli Sinulla on ajankohtainen juridinen aihe josta haluaisit kirjoittaa vaikkapa lyhyen kolumnin **[Vierashuoneeseen](http://www.edilex.fi/uutiset/vierashuone)** <<http://www.edilex.fi/uutiset/vierashuone>>, ota yhteyttä **[Edilex-toimitukseen](#)**.
[Lue lisää](http://www.edilex.fi/kirjoita) <<http://www.edilex.fi/kirjoita>>...

Toimittaja: Jani Surakka, Edilex-toimitus (**jani.surakka@edita.fi**)